

Institutiones Theologicae Ad Usum Seminariorum

Simonnet, Edmond

Venetiis, 1731

§. 3. Probatur Spiritus sancti divinitas, ex Patribus quarti & sequentium
sæculorum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-83594](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-83594)

inquit, etiam Jesu Christi crucifixi sub Pontio Pilato, atque in nomine Spiritus sancti, qui per sacros vates pronuntiavit res Christi omnes, abluitur is, qui illuminatur. At certe vim regenerandi, sanctificandi, condonandi peccata, & illuminandi, non aequè attribueret creaturae ac Creatori Deo. Denique sic ait: Pauca adjicienda esse statimur .... Atheos & sine Deo, impiosque nos non esse, qui conditorem hujus mundi colimus ..... & Jesum Christum .... quod ipsius veri & singularis Dei Filium esse edocti sumus secundo loco, ac Spiritum propheticum tertio ordine, nos cum ratione venerari & colere demonstrabimus. Hic de cultu latræ manifestè loquitur Justinus, quem à Christianis Patri, & Filio, & Spiritui sancto exhiberi testatur, & demonstrare intendit. At certè Justinus, & cum eo fideles alii, à cultu latræ exhibendo creaturæ alienissimi erant. Credebat igitur Justinus, & cum eo credebant fideles alii, Spiritum unum sanctum & verum Deum esse cum Patre & Filio: neque enim plures esse Deos credebant, sed unum tantum; sicut nec plures Deos adorabant, sed unum tantum.

Verborum igitur Justinus sensus hic est: Non sumus athei & sine Deo: nam colimus & adoramus Patrem rerum omnium conditorem, & cum eo Filium ejus, & Spiritum sanctum, quibuscum unus est & singularis verus Deus. Sic autem tres unum solum verum Deum colimus & adoramus, ut Patrem tamquam personam ordine primam, quia ingenuus est; Filium tamquam personam ordine secundam, quia à Patre genitus est; Spiritum sanctum tamquam personam ordine tertiam, quia à Patre & Filio productus est, colamus & adoremus.

3. Athenagoras in legatione pro Christianis docet, Patrem esse in Filio, & vicissim Filium in Patre, quia unam habent substantiam & virtutem cum Spiritu sancto. Unde omnia quæ à Patre facta sunt, per Filium, subintelligit, & Spiritum sanctum, facta sunt. Ab ipsa (Filio) & per ipsum, inquit, facta sunt omnia, cum Pater & Filius unum sint: ita ut Filius sit in Patre, & Pater in Filio per unionem & potentiam Spiritus. Et paulo inferius sic prosequitur: Quis igitur non miretur, nos qui Deum Patrem predicamus, & Deum Filium, & Spiritum sanctum, ita ut & unionis eorum vim & ordinis distinctionem exponamus, impios & sine Deo homines vocari? Hic autem licet non expresse Deum nominet Spiritum sanctum, ejus tamen divinitatem aperte agnoscit, confitendo substantiæ unitatem cum distinctione personarum, quam vocat distinctionem ordinis, quia fundatur in ordine, quem personæ habent inter se; ubi enim sunt primus, secundus, & tertius, ibi numerus est; & ubi numerus est, ibi realem intercedere distinctionem necesse est. Nota. Unionis nomine, substantiæ unitatem intelligit, sine personarum confusione.

4. S. Irenæus lib. 1. adversus hæres. c. 19. hæc habet. Omnia per ipsum (Verbum) fecit Pater, sive visibilia, sive invisibilia, sive sensibilia, sive intelligibilia, sive temporalia, sive sempiterna: & ea omnia non per Angelos, neque per virtutes aliquas abscissas ab ejus sententia; nihil enim indiget omnium Deus; sed per Verbum & Spiritum suum omnia faciens, & disponens, & gubernans, & omnibus esse præstans. Itaque juxta S. Irenæum, Deus Pater ad operandum ad extra non usus est ministerio ullius creature; & tamen per Verbum & Spiritum sanctum omnia fecit, omnia disposuit, omnia gubernavit, omnibus esse præstat. Ergo juxta S. Irenæum, Verbum & Spiritus sanctus non sunt creaturæ, adedque sunt verus Deus.

Item juxta S. Irenæum, Deus Pater ad mundi productionem, conservationem, & gubernationem, non indiget ministerio Angelorum, aut ullius alterius virtutis, abscissæ ab ejus sententia, hoc est, ullius alterius virtutis, quæ sit alterius ab eo substantiæ; quia scilicet ad hæc omnia sufficiunt ei Verbum & Spiritus sanctus. Atqui hæc ratio manifestè supponit Verbum & Spiritum sanctum neque Angelos esse, neque virtutes aliquas alterius & diversæ substantiæ à Patre. Ergo, &c.

Simonne Theol. Tom. I.

Mentem suam adhuc clariùs exponit S. Irenæus lib. 4. c. 37. ubi sic ait: Non ergo Angeli fecerunt nos, nec nos plasnaverunt, nec Angeli poterunt imaginem facere Dei, nec alius quis, præter Verbum Domini, nec virtus longè absistens à Patre universorum. Nec enim indigebat horum Deus ad faciendum, quæ ipse apud se præstierat fieri, quasi ipse suas non haberet manus. Adeest enim ei semper verbum & sapientia Filius, & Spiritus, per quos & in quibus omnia libere & sponte fecit; ad quos & loquitur, dicens: Faciamus hominem ad imaginem & similitudinem nostram; ipse à semetipso substantiam creaturarum, & exemplum factorum, & figuram in mundo ornamentorum accipiens. Cum enim dicit Deum Patrem habere manus suas, nempe Verbum & Spiritum sanctum, per quos & in quibus omnia facere potuit, & fecit, atque ita à semetipso substantiam & exemplar creaturarum accipere potuisse & accepisse, aperte significat Verbum & Spiritum sanctum esse de substantia Patris, sicut manus, seclusis imperfectionibus, sunt de substantia hominis, cujus sunt manus: atque virtutem Verbi & Spiritus sancti esse intrinsecè & substantialiter virtutem Patris, sicut virtus manuum, seclusis imperfectionibus, est intrinsecè, & substantialiter virtus hominis, cujus manus sunt. Sensit igitur unam esse substantiam Patris, Filii, & Spiritus sancti, adedque Spiritum sanctum unum esse Deum cum Patre & Filio.

5. Clemens Alexandrinus lib. 1. Pæd. c. 6. sic loquitur: Unus quidem est universorum Pater. Unum etiam Verbum universorum, & Spiritus sanctus unus, & ipse est ubique. Quibus postremis verbis aperte negat Spiritum sanctum esse creaturam: de nulla enim creatura unquam dictum est, vel dici potuit, quod sit ubique. Præterea, immensitas est attributum soli Deo conveniens, adedque hoc ipso, quod Clemens Spiritui sancto immensitatem attribuit, illum ut verum Deum agnoscit.

6. Tertullianus lib. de pudicitia c. 21. confitetur trinitatem unius divinitatis, Patrem, Filium, & Spiritum sanctum. Consentit S. Cyprianus in epist. ad Jubajanum, ubi ait Patrem, Filium, & Spiritum sanctum unum esse. Et Dionysius Romanus, ut ostensum est disp. 1. & Dionysius Alexandrinus, ut superius demonstratum est hac disp. a. 1. & Gregorius Thaumaturgus in expositione fidei, in qua proficitur trinitatem perfectam, quæ gloria & aternitate, ac regno atque imperio non dividitur, in qua non creatum quid aut servum, neque superinductum aliquid, & adventitium, quasi prius non existens, posterius verò adveniens. Addi potest Zeno Veronenis in sermone de fide, spe, & charitate, ubi charitatem alloquens, sic ait: Tu in Spiritu sancto exultas. Tu cum in tribus una sis, nullo pacto divideris. At si in tribus personis charitas una est, unam etiam & voluntatem, & naturam, & substantiam esse, necesse est.

S. III.

Probatum Spiritus sancti divinitas, ex Patribus quartis & sequentibus seculorum.

1. S. Hilarius non expresse quidem Deum nuncupat Spiritum sanctum, sed veram ei divinitatem attribuit æquivalentibus verbis, dum negat esse creaturam, & affirmat eum venire in consortium divinæ naturæ, lib. 1. de Trin. num. 36. ubi sic ait: Dehinc consequens visum est, creationis nomine à fide, quæ nobis de unigenito Deo est, repudiato, ea quoque, quæ confessioni sancti Spiritus congrua ac religiosa essent, docere, ut ... neque jam per humani sensus sententiam Spiritum Dei inter creaturas quicquam auderet referre, quem ad immortalitatis pignus, & ad divinæ incorruptæque naturæ consortium sumeremus.

Lib. 2. num. 4. graviter reprehendit eos, qui substantiarum diversitatem invehunt in sanctissimam Trinitatem. Jam verò quid mirum, ut de Spiritu sancto diversa sentiant, qui in largitore ejus creando & demutando, & abolendo, tam temerarii sunt

S

autho-

autores: atque ita dissolvant perfecti huius sacramenti veritatem, dum substantiarum diversitatem in rebus tam communibus moluntur: Patrem negando, dum Filio, quod est Filius, adimunt; Spiritum sanctum negando, dum & usum & authorem ejus ignorant? Juxta S. Hilarium, qui asserunt Filium esse creaturam, negant Patrem & Spiritum sanctum; quia si Filius esset creatura, esset alterius substantiæ à Patre, adeoque non esset verè ac propriè Filius; & sic Pater non esset verè ac propriè pater: pater enim verè ac propriè non est, nisi qui habet verè ac propriè dictum filium. Item si Filius esset creatura, cum largitor & autor sit Spiritus sancti, Spiritus sanctus esset etiam alterius à Patre substantiæ, & ita non esset Spiritus sanctus, quia non esset Spiritus Patris; cum Spiritus Patris substantiæ Patris extraneus esse non possit. Trinitatis igitur perfecti sacramenti veritatem dissolvunt, qui substantiarum diversitatem inducunt; & hanc diversitatem inducunt, qui Filium creaturam faciunt. Hæc est Hilarii mens.

Stum 55.

Denique lib. 12. Patrem æternum alloquitur in hunc modum: Et mihi quidem parum est hoc, fidei meæ ac vocis officio, Dominum & Deum meum unigenitum tuum Jesum Christum creaturam negare: huius ego nominis consortium ne in sancto quidem Spiritu tuo patiar, ex te perfectio, & per eum missio: magna enim mihi erga res tuas religio est. Neque quia te solum innascibilem, & unigenitum ex te natum sciens, genitum tamen Spiritum sanctum non dilatus sum, dicam unquam creatum... Profunda tua sanctus Spiritus tuus... scrutatur & novit, & interpellator pro me tuus, inenarrabilia à me tibi loquitur: & ego natura sua ex te per unigenitum tuum manentis potentiam creationis nomine non modo eloquar, sed etiam infamabo? Nulla te nisi res tua penetrat: nec profundum immense majestatis tua peregrina atque aliena à te virtutis causa metitur. Tuus est, quidquid te init: neque alienum à te est, quidquid virtute scrutantis inest.

Certe æquivalenter Deum confitetur Spiritum sanctum, qui eum constanter negat creaturam; nam si Spiritus sanctus creatura non est, Deus est: qui Spiritui sancto attribuit id, quod in solum Deum cadere potest, quale est, profundum immense majestatis diviniæ metiri: qui denique negat Spiritum sanctum alienum esse à substantia Patris, & habere virtutem peregrinam & alienam à Patris virtute. Hoc enim æquivalenter est dicere Patrem & Spiritum sanctum unius virtutis, uniusque substantiæ.

2. S. Cyrillus Hierosolymitanus catechesi 4. sic loquitur de Spiritu sancto: Multi sunt alieni à Spiritu sancto, qui nefanda de illo docent. Tu verò discite, unum esse Spiritum sanctum, indivisibilem... perscrutantem omnia, etiam profunda Dei... qui in lege & prophetis operabatur, & nunc tempore baptismi animam tuam obsignat. Cujus sanctificatione universa intellectualis natura indiget... cui cum Patre & Filio æqualis dignitas & honor exhibetur. Quo indigent Throni, & Dominationes, Principatus, & Potestates. Unus enim est Deus Pater Christi, & unus Dominus noster Jesus Christus, unus Dei unigenitus Filius, & unus Spiritus sanctus, qui omnes sanctificat, qui in Lege & Prophetis, in veteri novoque Testamento locutus est. Quibus verbis Cyrillus Spiritui sancto attribuit, quæ divinitati propria sunt, ut vim perseverandi omnia, etiam profunda Dei, & vim animas obsignandi & sanctificandi: imò expressè asserit eum Patri & Filio dignitate & honore parum esse; quod æquivalenter est dicere, Spiritum sanctum cum Patre & Filio unam & eandem deitatem habere.

Catechesi decima sexta hæc habet de Spiritu sancto: Est autem Spiritus sanctus maxima potentia, divinum quiddam & investigabile: vivit enim, & rationalis est, sanctificans per Christum omnes, qui sunt à Deo conscripti. Hic illuminat animas iustorum, hic & in Prophetis, hic & in Apostolis novi Testamenti fuerat... Nemo dicat quod alius illic Spiritus, & alius hic: alioquin refisset Spiritui sancto, cum Patre & Fi-

lio honorando, & baptismatis tempore in sancta Trinitate comprehenso... Spes nostra est in Patre, & Filio, & Spiritu sancto. Non tres deos annunciamus... neque separamus sanctam Trinitatem, sicut quidam: neque contrahimus, sicut Sabellius... Bonus est ille sanctificator Ecclesia, & auxiliator, & magister, Paracletus... Magnum commilitonem, & auxiliatorem apud Deum habemus, magnum Ecclesie doctorem, magnum protectorem nostrum... Vide Virtutes, vide Principatus, vide Potestates, vide Thronos, vide Dominationes. Eorum omnium præses apud Deum, & magister, & sanctificator est hic Paracletus... & illi scilicet Angeli sanè, ex eo quod non erant, sunt creati. Hic autem semper à Deo procedens. Et illi nempe Angeli natura sunt mutabiles tamquam creatura... hic autem immutabilis, inconvertibilis, unum existens cum Patre & Filio... Pater per Filium cum Spiritu omnia largitur. Non alia Patris, alia Filii, nec alia Spiritus sancti, sed una est salus, una fides. Unus Deus Pater, unus Dominus unigenitus ejus Filius, unus Spiritus sanctus Paracletus.

Porro hæc fusè ex Cyrillo recitata volumus, ut appareat, si quæ sunt, quæ paulò durius ab eo expressa videbuntur, ea cum grano salis esse accipienda: cum non solum attribuat Spiritui sancto vim sanctificandi, & vim illuminandi, quæ soli Deo conveniunt, sed etiam expressè asserat illum cum Patre & Filio honorandum; in illo æquè ac in Patre & Filio, spem nostram esse; illum non esse creatum, sed semper à Patre procedere; quod est Spiritum sanctum æternum esse, & Patri coæternum: illum immutabilem & inconvertibilem esse; cum è contra Angelus fit natura sua mutabilis & convertibilis, quia hoc creatura omni proprium est: illum cum Patre & Filio unum existere; illum cum Patre & Filio unam esse causam salutis nostræ: denique cum addat, neque separare Trinitatem, sicut separabant aliqui; neque contrahere, sicut contrahebat Sabellius; quod est æquivalenter confiteri in Deo Trinitatem personarum in unitate naturæ & essentiæ: nam Sabellius contrahebat Trinitatem, asserendo unicam personam: alii verò Trinitatem separabant, asserendo non solum tres personas, sed etiam tres naturas, tres essentias, ut Ariani; vel saltem duas naturas, unam increatam & divinam, Patri & Filio communem; alteram verò creatam, quæ rebus aliis omnibus à Deo conditis longè excelleret, ut Semitariani, qui cum Catholicis Filium Patri consubstantialiorem consistentes, contra Spiritum sanctum blasphemabant, eumque dicebant creaturam, adeoque naturam habere distinctam & diverfam à natura divina, seu à natura Patris & Filii.

Nec suspicionem movere debet, quod subjicit S. Cyrillus: Naturam autem vel substantiam Spiritus ne curiosè scrutemur: si enim ea descripta esset, diceremus: quod autem scriptum non est, dicere non audeamus. Satis est nobis ad salutem scire, quod est Pater, & Filius, & Spiritus sanctus. Non enim ita locutus est Cyrillus, quod esset dubius, vel incertus circa divinitatem Spiritus sancti, aut quod crederet naturam ejus vel substantiam esse prorsus incognitam: sed solum voluit ne de natura & proprietatibus Spiritus sancti curiosius inquireretur, præter ea, quæ de illis in sacris litteris revelata sunt; neque alia aut plura de Spiritu sancto asserantur attributa, quàm quæ de eo affirmantur in sacra Scriptura.

3. Didymus Alexandrinus, qui tres pro Spiritus sancti divinitate libros conscripsit, in primo hæc inter alia notatu digna habet: Cum alius sit Spiritus sanctus ab his, quæ ipse sanctificat, non est unius naturæ cum cæteris creaturis, quæ eum recipiunt. Si autem alterius est naturæ à creaturis, & in propria subsistit essentia, increatus & ineffectus ostenditur. Et inferius, in hæc Joëlis verba, Effundam de Spiritu meo super omnem carnem, &c. Ipsum effusionis nomen increatam Spiritus sancti substantiam probat. Neque enim Deus cum Angelum mittit, aut aliam creaturam, Effundam dicit de Angelomeo, &c. Et inferius:

Una

Una gratia, Patris & Filii & Spiritus sancti operatione completa, trinitas unus substantie demonstratur ... in omnibus approbatur eandem operationem esse Patris & Filii & Spiritus sancti. Quorum autem una est operatio, una est & substantia ... liquido apparet, ejusdem nature Spiritum esse cum Filio, & cum Patre, cujus spiritus est. Porro Pater & Filius unus sunt. Igitur trinitas substantia unitate sociatur.

4. S. Gregorius Nazianzenus oratione in sanctam Pentecosten, in qua Spiritus sancti laudes egregie profertur, sic ait: Quid pluribus verbis opus est? Omnia quacumque Pater habet, sunt Filii, præterquam quod ingenuus non est. Omnia quacumque Filius, Spiritus sancti sunt, si generationem exceperis. Hæc porro nequaquam substantiam fecerunt, ut quidem ipse sentio, verum circa substantiam seceruntur. Quid accuratius dici potuit ad conciliandam unitatem substantie cum reali distinctione & pluralitate proprietatum relativarum, seu personalitatum?

Superius dixerat: Qui Spiritum sanctum in creaturam ordinem deiciunt, consumeliosi sunt, & scelerati servi, atque adeo sceleratorum sceleratissimi ... Qui autem Deum eum censent, divini profecto viri sunt, atque illustri mente præditi. Qui vero non modo existimant, sed etiam asserunt, ac profitentur, siquidem apud æquos & probos auditores, sublimes & excelsi sunt: si autem apud abiectos, & humi prostratos, haud satis prudentes, ut potè qui luto margaritam ... & lacte adhuc utentibus solidum cibum committant. Ex quibus apparet, tunc temporis etiam inter Catholicos nonnullos ex iis fortasse qui recens erant ex hæresi Macedoniana ad fidem conversi, existisse, qui Spiritum sanctum expresse nuncupari Deum, moleste ferebant, quantumvis averfarentur eos, qui eum in creaturam ordinem redigerent.

5. S. Epiphanius hæc. 74. ubi prolixè refutat Pneumatomachos, hæc habet inter alia: Neque verò solus Filius, sed & Spiritus sanctus in agendi communione cum Patre Filioque venit, & aequalia præstat, pro eo ac libet, communicans ac largiens: quippe cum & ipse verè ex Deo sit, nec alienus à Patre Filioque, sed utrique consubstantialis ... Unicus ac singularis est Spiritus ille sanctus, qui ab omnibus adoratur, ab omnibus creaturis, operibusque desideratur ... Cum multi sint spiritus, omnibus iste superior est: ut potè qui semper à Patre sit, nec ab aliis, quæ à nihilo producta sunt, existat ... Sanctus Dei Spiritus à Deo est, & in Deo. Itaque & unigenitus Filius incomprehensibilis est: & Spiritus incomprehensibilis, qui & à Deo procedit, nec à Patre & Filio alienus est. Neque verò cum Patre & Filio velut quadam confusione coalescit: sed Trinitas semper ejusdem est substantia, non alterius à divinitate: neque divinitas altera est à substantia, sed ipsa per sese divinitas, & ex eadem divinitate Filius ac Spiritus sanctus existit.

6. S. Hieronymus in epistola ad Pammachium contra errores Joann. Hierosolymitani, recitat hæc ejus verba: Sanctam & adorandam Trinitatem, ejusdem substantie, & coeternam, ejusdem gloria & divinitatis credimus; anathematizantes eos, qui grande aut parvum, aut inæquale, aut visibile in deitate Trinitatis quidquam loquuntur. Sed sicut incorporealem, invisibilem, & æternum dicimus Patrem: sic incorporealem, invisibilem, & æternum dicimus Filium & Spiritum sanctum. Tum statim subjicit: Nisi hoc diceret, Ecclesiam non teneret. Præterea, tres Didymi libros de Spiritu sancto, ut catholicam continentes doctrinam interpretatus est, & adoptavit S. Hieronymus, ut pater ex ejus ad libros illos præfatione.

7. S. Cyrillus Alexandrinus dialogo 7. de Trinitate, fusè probat de Spiritu sancto, quod Deus sit, & ex Deo secundum naturam. Et in capitulis argumentorum ejusd. dialogi sic loquitur: Si cum Spiritus sanctus divina in nobis dona operatur ut vult, Deus est, qui operatur omnia in omnibus, Deus nique & ex Deo secundum naturam est Spiritus. Et inferius: Si non aliter participes Dei esse possumus, quam per sanctum Spiritum, quomodo alienus à deitate censetur, qui Dei participet?

Simonne Theol. Tom. I.

pes facit per se ipsum eos, in quibus est? Et inferius: Impie admodum agunt, qui aut sentire aut dicere audent, creatum & factum esse Spiritum. Quemadmodum enim aliud ab homine non est spiritus hominis, sic aliud non est à naturali & vero Deo spiritus ejus, quamvis in propria intelligatur subsistentia. Porro jam superius recitata sunt sufficientia testimonia Athanasii, Basilii, Ambrosii, & Augustini: quare ab illis hoc paragrafo iterum allegandis abstinemus.

8. Arnobius junior in lib. I. conflictus, qui est de Deo trino & uno, sic ait: Tunc integra in Deo divinitas non negatur, si Pater cum Filio & Spiritu sancto Deus unus penitus non negatur ... non expavescam incorporea exempla querentem, cum verum Patrem, verum Filium, verum Spiritum sanctum, verè tres, verè unum confitear omnipotentem, & credam ... Una deitas perfecta erit in fide nostra, cum perfectum Deum credemus Patrem, & Filium, & Spiritum sanctum, unam deitatis omnipotentiam obtinere.

9. Cerealis Africanus Episcopus in libro contra Maximinum Arianum, probat c. 2. quod unus Deus Pater, & Filius, & Spiritus sanctus sit: c. 11. Quod Deus est Spiritus sanctus: c. 12. Quod Creator: c. 13. Quod vivificator est: c. 14. Quod propria potestatis & virtutis sit & omnipotens. Tum c. 15. sic argumentatur: Si Trinitas non est, quare dictum est: Hæc baptizate omnes gentes in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti? Si unitas non est, quare in uno nomine dictum est, & non, in nominibus?

10. Eugenius Carthaginensis cum cæteris Africæ orthodoxis Episcopis, in sua fidei professione sic loquitur: Patrem, & Filium, & Spiritum sanctum ita in unitate deitatis profitemur, ut & Patrem in sue proprietate persona subsistere, & Filium nihilominus in propria extare persona, atque Spiritum sanctum persona sue proprietatem retinere, fidei confessione fateamur. Non eundem asserentes Patrem, quem Filium, neque Filium confitemes, qui Pater sit aut Spiritus sanctus. Neque ita Spiritum sanctum accipimus, ut aut Pater sit, aut Filius; sed ingenuum Patrem, & de Patre genitum Filium, & de Patre & Filio procedentem Spiritum sanctum, unius credimus esse substantia vel essentie: quia ingenti Patris, & geniti Filii, & procedentis Spiritus sancti una est deitas, tres verò personarum proprietates.

11. Vigilius Tapensis Episcopus, qui duodecim de Trinitate libros edidit, sub nomine sancti Athanasii, sic r. lib. exorditur. Tu unus Deus Pater ingenuus, Deus Filius, Deus Spiritus sanctus, quia unam deitatem nobis declarasti, & sacrosanctæ solius divinitatis indivisam gloriam revelasti, & perfectam gloriam trinitatis tuæ, sempiternamque plenitudinem demonstrasti, ideo optimum duxi, &c. lib. 8. sic ait: Nos credimus tres personas, unam deitatem ... Confitemur Patrem in Filio, & Filium in Patre, cum Spiritu sancto. Non separatur unitas, non dividitur deitas ... Spiritus sanctus neque natus inaccessibilis, non factus, non creatus ... Si dixero facturam, gentiliter quero: Gentes enim facturam manus adorant, & non factorem celi & terra ... De Patris & Filii virtute procedit Spiritus sanctus, ipsam virtutem deitatis habens ... Pater in Filio, & Filius in Patre: Spiritus autem sanctus conjunctio deitatis, virtus & unitas trinitatis. L. 12. totus est in probanda Spiritus sancti divinitate.

12. S. Paschasius, Diaconus Cardinalis, duos contra Macedonium libros scripsit, in quibus Spiritus sancti divinitatem probat variis argumentis. Sic v. g. lib. 1. c. 12. probat Spiritum sanctum esse Deum, ex eo quod sit ubique. Omnis, inquit, creatura, sicut temporum initiis subjacet, ita localis esse, certis spatiis & finibus circumscripta cognoscitur. Spiritus sanctus nullis terminis tanquam factura concluditur; Deus necesse est pro ipsa libertate diffusa majestatis habeatur, &c. S. Fulgentium paragrafo 1. jam citavimus.

13. S. Joannes Damascenus lib. 1. orth. fid. c. 10. hæc habet: In Spiritum sanctum credimus, qui Dominus est, & vivificat, qui ex Patre procedit, & in Filio conquiescit, qui cum Patre & Filio simul adoratur.

S 2 tur

rut & conglorificatur, utpote consubstantialis & coaeternus, qui Dei spiritus est, rectus, principalis, sapientia: vita & sanctitatis fons, qui cum Patre & Filio Deus est & appellatur; qui increatus est, plenus, artifex, omnipotens, omnium effector, infinita potentia praeditus, rebus omnibus conditio imperans, nullius autem rei imperio parens: qui implet, non impletur: deificat, non deificatur: participatur, non participat: sanctitate afficit, non ipse afficitur... in propria hypostasi existens, à Patre & Filio inseparabilis, & nunquam egrediens; omnia habens, quae Pater habet & Filius, excepta ingenti ac geniti proprietate.

Patrum agmen claudet S. Bernardus, qui sic ait serm. 1. in festo Pentecostes: *Dulcissimum quiddam in Deo Spiritus sanctus est, benignitas Dei, & idem ipse Deus. Proinde si celebramus sanctorum saecula, quanto magis ejus, à quo habuerunt ut sancti essent, quotquot fuerunt sancti? Si veneramus sanctificatos, quanto magis ipsum sanctificatorem convenit honorari?*

§. IV.

Divinitas Spiritus sancti probatur auctoritate Conciliorum.

1. In Synodo quam mortuo Constantio, & Episcopis exulibus ab exilio revocatis à Juliano Imperatore, Alexandriae congregavit Athanasius & Eusebius Vercellensis, nascens Macedoniana haeresis proscripta est, & asserta Spiritui sancto divinitas: ibi enim definitum est Spiritum sanctum non esse creaturam, nec divinum à substantia Patris & Filii, sed verè consubstantialem esse Trinitatem. Patet ex epistola synodica, quae extat apud S. Athanasium, sub nomine epistolae ad Antiochenes. Idem testatur Socrates lib. 3. cap. 7.

2. Synodus Illyriciana, quam Valentinianus senior convocavit ex occasione adventus Eustachii Sebasteni & Elpidii Legati Pontificii in Illyricum, sic loquitur in sua ad Orientales epistola synodica: *Cum in unum convenissemus, & prolixam quaestio habitata esset de salutari verbo, comprobavimus consubstantialem esse trinitatem Patris, ac Filii, ac Spiritus sancti... Quicumque non sentiunt consubstantialem esse trinitatem, anathema sunt. Et si quis cum illis communicare deprehensus fuerit, anathema esto. Illis vero qui consubstantialem predicant trinitatem, paratum est regnum colorum.*

Apud I. hanc.
lib. III. cap.

3. Damasus in Synodo nonaginta Episcoporum ex Gallia & Italia, quam Romae collegerat, à Gallis & Venetensibus Episcopis admonitus, quod nonnulli adhuc in Illyrico Episcopi, rejecta Nicæna formula, Ariminensem profiterentur, hanc Ariminensem formulam reprobavit, Nicænam confirmavit, & definivit, *Patrem, & Filium, & Spiritum sanctum unius deitatis, unius virtutis, & unius esse substantiae.* Patet ex epistola synodica, quae extat apud Theodoretum lib. 2. hist. cap. 22.

4. In alia Synodo Romana, quam contra Apollinarem & alios haereticos convocaverat Damasus, pluribus canonibus asserta est sancti Spiritus divinitas: in ea enim anathematizati sunt, qui dicerent Spiritum sanctum esse creaturam, & non dicerent, *semper Patrem, semper Filium, semper Spiritum fuisse & esse: Spiritum sanctum de Patre esse verè ac propriè, sicut Filium, de divina substantia, & Deum verum: omnia posse Spiritum sanctum, omnia nosse, & ubique esse, sicut Filium & Patrem: Patris & Filii & Spiritus sancti unam divinitatem, potestatem, majestatem, unam gloriam, dominationem, unum regnum, atque unam voluntatem, ac veritatem: tres personas veras, Patrem, & Filium, ac Spiritum sanctum, equales, semper viventes, omnia continentes visibilia & invisibilia, omnipotentes, omnia judicantes, omnia vivificantes, omnia facientes, omnia salvantes: Spiritum sanctum ab omni creatura adorandum, sicut Filium & Patrem: Patrem, Filium & Spiritum sanctum, propter unam & equalem divinitatem, unum Deum esse.* Patet ex epistola synodica, quae extat apud Theodoret. l. 5. hist. Eccl. c. 1.

5. Anno 381. centum & quinquaginta Episcopi ex iis qui omnia Trinitatem profitebantur, eos per litteras invitante Theodosio seniore, Constantinopolim convenerunt; synodum celebrarunt; canones aliquot ediderunt, in quorum primo Nicænam fidem confirmarunt, & cum Arianis, Eunomianis, Sabellianis, Marcellianis, Phorinianis, & Apollinaristis anathematizarunt Macedonianos seu Pneumatomachos. Denique symbolum ediderunt, in quo dicitur: *Credimus in Spiritum sanctum, Dominum & vivificantem, cum Patre & Filio adorandum & conglorificandum: qui locutus est per sanctos Prophetas.* Quibus verbis, non expressè quidem, sed æquivalenter asseritur & definitur Spiritus sancti divinitas. Ab eo autem expressè nuncupando Deo abstinerunt per prudentem quandam œconomiam, videlicet ut hoc pacto facilius ab haeresi ad rectam fidem revocari possent Macedoniani; ex quorum secta hoc eodem anno Constantinopolim ab Imperatore acciti, venerant triginta-sex Episcopi, & ab eodem Imperatore ad ineundam cum reliquis communionem frustra invitati, abcesserant, si credimus Socrati, hoc factum narranti lib. 5. cap. 8. Idem narrat Sozomenus lib. 6. cap. 7. ambo corrigendi in eo, quod dicunt Macedonianos illos Episcopos Filium Patri consubstantialem dicere, pertinaciter renuisse: Macedonianos enim Filium unius cum Patre substantiae, cum Catholicis confessos esse, suo loco demonstratum est.

6. Anno 382. Damasus Romae Occidentalium Episcoporum congregavit Synodum, in qua Symbolum, à Constantinopolitana Synodo anno superiore editum, confirmatum est, atque ita ex utraque Synodo, Romana & Constantinopolitana, in unam coalescentibus, facta est Synodus totius orbis Christiani, seu Synodus, quae secundum inter œcumenicas locum habentis obtinuit, sub nomine Constantinopolitanae Synodi.

7. Eodem anno 382. iterum Constantinopolim iidem Episcopi, licet non omnes, qui anno superiore celebrant Synodum, convenere, à Theodosio, rogante Damaso, per litteras convocati, ibique repererunt Damasi litteras, quibus ad Romanam Synodum vocabantur. Acto Concilio, quae circa fidem anno præcedente sanciverant, confirmarunt, synodicam ad Damasum & Episcopos Romae congregatos scripserunt epistolam, quam per tres Legatos miserunt, & in qua profitentur se credere in nomine Patris, & Filii, & Spiritu sancto, unam scilicet deitatem, & potentiam, ac substantiam Patris, Filiique, & Spiritus sancti credentes, equalem item dignitatem, & coeternum imperium in tribus perfectis hypostasibus, sive in tribus perfectis personis. Extat epistola apud Theodoretum, lib. 5. hist. Eccl. cap. 9.

8. Secundae Synodi œcumenicae fidem circa Spiritus sancti divinitatem magno consensu amplexæ sunt Synodi tum generales, tum particulares, quae secutæ sunt, ut videre est disputatione 1. Porro pro divinitate Spiritus sancti Nicænum etiam Symbolum citare potuimus: quamquam in eo pro illa nihil in particulari sancitum fuerit, eò quod illam Arius non impugnaret expressè. Nam Nicæni Patres manifestè supponunt, Spiritum esse Deum, cum dicunt: *Credimus in Deum Patrem omnipotentem... & in Dominum Jesum Christum Filium Dei... & in Spiritum sanctum: nunquam enim Patri & Filio creaturam annuerant; nec illud, & in Spiritum sanctum, addidissent, nisi consubstantialem credidissent Trinitatem.*

Præterea, cum Patres tam de Spiritu sancto, quam de Patre & Filio, dicunt, quod in illum credant, illum aequè, ac Patrem, ac Filium apertè significant Deum esse: nam credere in aliquem, specialem habet energiam, & ad eum solum, qui verè Deus est, pertinere potest propriè. Audiamus hac de re Paschasium in præfatione: *Agnoscamus, inquit, Verbi ipsius privilegium. Credere illi quilibet potest hominum. Credere vero in illum, soli debere te majestati noveris. Sed & hoc ipsum aliud est, Deum credere, aliud est credere in Deum. Esse Deum & diabolum credere dicitur...*

In